

Asia: VN/26120/2023-OM-100

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen tietosuojalainsäädännön rikkomuksista julkissektorilla

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit lakiehdotuksista:

Maanmittauslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua oikeusministeriön lausuntopyyntöön luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain muuttamisesta.

Maanmittauslaitos esittää lausuntonaan asiassa seuraavaa.

Maanmittauslaitos katsoo ensisijaisesti, ettei luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (jäljempänä ”EU:n yleinen tietosuoja-asetus”) 83 artiklassa ja kansallisen tietosuojalain

(1050/2018) 24 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten seuraamusmaksujen soveltamisalaa olisi laajennettava viranomaisiin.

Maanmittauslaitos korostaa edellä esitettyyn liittyen muun ohella hallituksen esityksessäkin esiin tuotua, että perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt tietosuojalakiehdotukseen kohdistuvassa lausunnossaan huomiota siihen, että viranomaisten toiminta on budjettisidonnaista, jolloin rahamääräisen seuraamuksen vaikutus ei ole samanlainen kuin yksityisellä sektorilla. Viranomaisilla ei liioin ole sellaista liiketoiminnallista katetta tai tulosodotusta, joilla hallinnollisia sakkoja tai niiden määräämisen riskiä olisi mahdollista kattaa ja korvata. Maanmittauslaitos katsoo muutoinkin, ettei mahdollisten hallinnollisten seuraamusmaksujen maksamiseksi tarvittavien varojen siirtäminen valtion budjettitalouden piirissä olevien viranomaisten kesken ole perusteltua eikä se ainakaan hallitusohjelmassakin tavoitellusti vähennä viranomaisten hallinnollista taakkaa.

Maanmittauslaitos lausuu, että EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu kansallisen valvontaviranomaisen kelpoisuus varoittaa tai antaa huomautus rekisterinpitäjälle, määrätä rekisterinpitäjä noudattamaan rekisteröidyn oikeuksien käyttöön kohdistuvia pyyntöjä ja asettaa rekisterinpitäjälle väliaikaisia tai pysyviä rajoituksia

tai muita kysymyksessä olevassa kohdassa tarkoitettuja toimintavelvoitteita ovat riittäviä toimenpiteitä viranomaisilla tietosuoja-asetuksen vaatimusten noudattamisen tehostamiseksi. Tietosuoja-asetuksen 82 artiklassa säännelty vahingonkorvausvastuu luo osaltaan lisäksi riittävän tehokkaan ja varoittavan seuraamuksen viranomaisille. Edellä olevan

lisäksi Maanmittauslaitos tuo esiin, että viranomaisiin kohdistuu suoraan ex lege muun muassa oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen suorittamaa laillisuusvalvontaa. Lisäksi yksittäiset viranhaltijat toimivat virkaoikeudellisella ja rikosoikeudellisella vastuulla. Maanmittauslaitos katsoo, että edellä tarkoitettut valvonta- ja vastuumekanismit turvaavat

riittävästi EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettujen vaatimusten noudattamista julkisella sektorilla verrattuna yksityiseen sektoriin. Maanmittauslaitos katsoo, että uuteen 24 a §:ään olisi edellä olevaan perustuen joka tapauksessa perusteltua lisätä uusi 6 momentti, jossa säädettäisiin, että hallinnollinen seuraamusmaksu voidaan määrätä viranomaiselle ja julkishallinnon elimelle vain siltä osin kuin muut tietosuoja-asetuksessa ja kansallisessa lainsäädännössä tarkoitettut seuraamukset eivät ole tietosuoja-asetuksen 83 artiklan 1 kohdassa tarkoitettusti riittävän tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia tietosuoja-asetuksen rikkomisen vuoksi.

Edellä olevan lisäksi Maanmittauslaitos korostaa, että eduskunnan käsittelyssä on parhaillaan hallituksen esitys eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 46/2025 vp.). Sanotussa hallituksen esityksessä on esitetty, että hallinnollista seuraamusmaksua tekoälyasetuksen säännösten rikkomisesta ei saada määrätä viranomaisille. Eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annettuun lakiin ehdotetussa 24 §:n 3 kohdassa säänneltäisiin, että seuraamusmaksua ei voida määrätä valtion viranomaiselle, valtion liikelaitokselle, kunnalliselle viranomaiselle, kuntayhtymälle, hyvinvointialueelle, hyvinvointiyhtymälle, itsenäiselle julkisoikeudelliselle laitokselle, eduskunnan virastolle, tasavallan presidentin kanslialle eikä Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle ja Suomen ortodoksiselle kirkolle eikä niiden seurakunnille, seurakuntayhtymille ja muille elimille. Ehdotettu säännös vastaa muotoilultaan nykyistä tietosuojalain 24 §:n 4 momenttia. Näin ollen nyt ehdotettu tietosuojalain 24 §:n 4 kohdan muutos ja ehdotettu laki eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta olisivat keskenään suoraan ristiriitaisia sen suhteen, olisiko hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen mahdollista julkisen sektorin toimijoille. Maanmittauslaitos katsoo, että lainsäädännössä olisi kaikilta osin oltava johdonmukainen lähestymistapa julkisen sektorin toimijoille määrättävien hallinnollisten seuraamusmaksujen suhteen.

Maanmittauslaitos pitää toissijaisesti kuitenkin kannatettavana sitä, että lausuntopyynnön kohteena olevassa hallituksen esityksessä tarkoitettuihin viranomaisille määrättäviin seuraamusmaksuihin olisivat enimmäismääriltään EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyjä seuraamusmaksujen enimmäismääriä kaksikymmentä kertaa alemmat sekä sitä, että seuraamusmaksua määrätessä olisi arvioitava, miten maksu vaikuttaisi viranomaisen edellytyksiin suoriutua lakisääteisten tehtäviensä hoitamisesta. Maanmittauslaitos korostaa, että viranomaisen on kaikissa tilanteissa kyettävä

suoriutumaan lakisääteisten tehtäviensä hoitamisesta täysimääräisesti. Mahdollista olisi esimerkiksi se, että viranomainen joutuisi irtisanomaan osan henkilöstöstään kyetäkseen maksamaan sille määrättyjä hallinnollisia seuraamusmaksuja. Viranomaisen sekä henkilö- että yritysasiakkailta perimiä maksuja voitaisiin lisäksi joutua korottamaan määrättyjen hallinnollisten seuraamusmaksujen takia. Näillä toimenpiteillä on sekä kansantaloudellisesti että yhteiskunnallisesti merkittäviä vaikutuksia myös yksityiseen sektoriin ja muutoinkin julkisen sektorin ulkopuolelle. Edellä esitetyt esimerkit osoittavat osaltaan, miksi valtion budjettitalouden piirissä oleville viranomaisille ei lähtökohtaisesti olisi oltava mahdollista määrätä tietosuojalainsäädännössä tai muussakaan lainsäädännössä tarkoitettuja hallinnollisia seuraamusmaksuja. Hallituksen esityksessä tarkoitettujen hallinnollisten seuraamusmaksujen enimmäismääriä olisi edellä esiin tuoduista syistä entisestään joka tapauksessa syytä pienentää ainakin kymmenkertaisesti (TSA 83 art. 4 kohdan rikkominen 500 000 euroa -> 50 000 euroa ja TSA 83 art. 5 tai 6 kohdan rikkominen 1 000 000 euroa -> 100 000 euroa).

Maanmittauslaitos kannattaa hallituksen esityksessä ehdotettua tietosuojalain uuteen 24 a §:n 5 momenttiin sisältyvää rajausta siitä, että hallinnollista seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä henkilötietojen käsittelytoimista, joissa on kysymys EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 86 artiklassa tarkoitettuista henkilötietojen luovuttamisesta. Tämän perusteena on se hallituksen esityksessäkin esiin tuotu tosiseikka, että seuraamusmaksujen uhka tilanteissa, joissa viranomainen noudattaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai muun asiakirjajulkisuuteen sovellettavan lain säännöksiä, voisi pahimmassa tapauksessa kaventaa perustuslaissakin turvattu julkisuusperiaatteen toteutumista.

Maanmittauslaitos kannattaa lisäksi hallituksen esityksessä ehdotettuja tietosuojalain uuteen 34 a §:ään sisältyviä rajoituksia rekisterinpitäjän velvollisuuteen ilmoittaa henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta rekisteröidylle. Maanmittauslaitos katsoo, että sanotut rajoitukset ovat tarpeellisia tietosuojalain 34 §:n 1 momentissa tarkoitettujen yleisten intressien ja oikeuksien takaamiseksi.

2.1 Yleiset kommentit yksittäistä seuraamusmaksua koskevista vaikutuksista ja muista viranomaisvaikutuksista:

Maanmittauslaitoksella ei ole erityistä kommentoitavaa vaikutustenarviointiin.

Maanmittauslaitos viittaa siihen mitä edellä kohdassa 1. on esitetty yksittäisen seuraamusmaksun vaikutuksista muun ohella lakisääteisten tehtävien hoitamiseen, henkilöstöön ja viranomaisen perimiin maksuihin.

2.2 Tunnistatkeko muita kuin esitysluonnoksessa käsiteltyjä tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei olisi mahdollista kohdistaa rekisterinpitäjänä (tai henkilötietojen käsittelijänä) toimivan viranomaisen tai julkishallinnon elimen toimintamenoihin tai muutoin suoraan kyseiselle viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle, ja mistä syystä se ei ole mahdollista?

Maanmittauslaitoksella ei ole tältä osin erityistä lausuttavaa.

2.3 Tunnistatteko oman budjettinne, määrärahojenne tai muun rahoituksenne käyttämisen valossa muita huomioitavia näkökohtia, joita voi liittyä yksittäiseen viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrittävään seuraamusmaksuun?

Maanmittauslaitoksella ei ole tältä osin erityistä lausuttavaa.

2.4 Täydennysehdotukset ja kommentit tietoyhteiskuntavaikutuksia koskeviin arvioihin:

Maanmittauslaitoksella ei ole erityistä kommentoitavaa tietoyhteiskuntavaikutuksista tehtyihin arvioihin.

2.5 Muut kommentit ehdotetun sääntelyn vaikutuksista:

Maanmittauslaitos viittaa siihen mitä edellä kohdassa 1. on esitetty sääntelyn kokonaisvaikutuksista viranomaisiin, kuten Maanmittauslaitokseen.

3. Muut huomiot (tai lausuntonne) esitysluonnoksesta:

Maanmittauslaitoksella ei ole muita huomioita tai muuta lausuttavaa kysymyksessä olevasta esitysluonnoksesta.

Mikkonen Soile

Maanmittauslaitos - Pääjohtajan sijaisena ylijohtaja Petri Korpinen ja
maanmittausneuvos Markku Markkula